Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 6 października 2021 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Prawo autorskie i prawa pokrewne – Ochrona prawna programów komputerowych – Dyrektywa 91/250/EWG – Artykuł 5 – Wyjątki od czynności zastrzeżonych – Czynności konieczne do umożliwienia uprawnionemu nabywcy poprawienia błędów – Pojęcie – Artykuł 6 – Dekompilacja – Warunki

W sprawie C-13/20

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez cour d'appel de Bruxelles (sąd apelacyjny w Brukseli, Belgia) postanowieniem z dnia 20 grudnia 2019 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 14 stycznia 2020 r., w postępowaniu:

Top System SA

przeciwko

État belge,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: E. Regan, prezes izby, M. Ilešič (sprawozdawca), E. Juhász, C. Lycourgos i I. Jarukaitis, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu Top System SA – É. Wery i M. Cock, avocats,

– w imieniu État belge – M. Le Borne, avocat,

– w imieniu Komisji Europejskiej – É. Gippini Fournier i J. Samnadda, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: francuski.

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 10 marca 2021 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 5 ust. 1 dyrektywy Rady 91/250/EWG z dnia 14 maja 1991 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych (Dz.U. 1991, L 122, s. 42).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Top System SA a État belge (państwem belgijskim) w przedmiocie dekompilacji przez Selor, urząd ds. doboru kadr administracji federalnej (Belgia), opracowanego przez spółkę Top System programu komputerowego stanowiącego część aplikacji, na której używanie wspomniany urząd ds. doboru kadr posiada licencję.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Motywy od siedemnastego do dwudziestego trzeciego dyrektywy 91/250 stanowią:

„wyłączne prawa autora do zakazywania niedozwolonego powielania jego dzieła muszą być poddane określonym wyjątkom w przypadku programu komputerowego pozwalającego na powielanie technicznie konieczne do używania go przez uprawnionego nabywcę; oznacza to, że ładowanie i uruchamianie konieczne do użycia kopii programu, która została zgodnie z prawem nabyta, oraz poprawianie jej błędów nie może być umownie zabronione; w braku szczegółowych przepisów umownych, włącznie z tymi, które dotyczą przypadku, kiedy kopia programu została sprzedana, jakakolwiek inna czynność konieczna do użycia [kopii] programu może być wykonywana przez uprawnionego nabywcę tej kopii zgodnie z zamierzonym celem;

osobie uprawnionej do używania programu komputerowego nie można zabronić podejmowania czynności koniecznych do obserwacji, badania lub testowania funkcjonowania programu, pod warunkiem że działania te nie naruszają praw autorskich do tego programu;

niedozwolone powielanie, translacja, adaptacja lub przekształcanie formy kodu, w której kopia programu komputerowego została udostępniona, stanowi naruszenie wyłącznych praw autora;

jednakże mogą mieć miejsce sytuacje, w których takie powielanie kodu i translacja jego formy zgodnie z rozumieniem art. 4 lit. a) i b), są niezbędne dla otrzymania informacji koniecznych do osiągnięcia interoperacyjności niezależnie od stworzonego programu z innymi programami;

dlatego należy wnioskować, że w tych ograniczonych przypadkach wykonywanie powielania i translacji przez lub w imieniu osoby uprawnionej do używania kopii programu jest prawnie dozwolone i zgodne z uczciwymi praktykami i nie uważa się za wymagające zgody uprawnionego;

celem tego wyjątku jest umożliwienie połączenia różnych części składowych systemu komputerowego, włącznie z pochodzącymi od różnych producentów tak, aby mogły wspólnie funkcjonować;

takiego wyjątku w sferze wyłącznych praw autora nie można wykorzystywać w sposób naruszający uzasadnione interesy uprawnionego lub sprzeczny z normalnym wykorzystaniem programu".

4 Zgodnie z art. 1 tej dyrektywy:

„1. Zgodnie z przepisami niniejszej dyrektywy państwa członkowskie chronią prawem autorskim programy komputerowe w taki sposób jak [jako] dzieła literackie w rozumieniu Konwencji […] o ochronie dzieł literackich i artystycznych [podpisanej w Bernie w dniu 9 września 1886 r. (Akt paryski z dnia 24 lipca 1971 r.), w brzmieniu uwzględniającym zmiany z dnia 28 września 1979 r.] Do celów niniejszej dyrektywy pojęcie »programy komputerowe« obejmuje ich przygotowawczy materiał projektowy.

2. Zgodnie z niniejszą dyrektywą ochronie podlega każda forma wyrażenia programu komputerowego. Koncepcje i zasady, na których opierają się wszystkie elementy programu komputerowego, włącznie z tymi, na których opierają się ich interfejsy, nie podlegają ochronie prawa autorskiego na podstawie niniejszej dyrektywy.

3. Program komputerowy podlega ochronie, jeżeli jest oryginalny w takim rozumieniu, że jest własną intelektualną twórczością jego autora. Żadnych innych kryteriów nie stosuje się przy dokonywaniu jego kwalifikacji do ochrony".

5 Artykuł 4 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Czynności zastrzeżone", stanowi:

„Z zastrzeżeniem przepisów art. 5 i 6 prawa wyłączne uprawnionego w rozumieniu art. 2 obejmują prawo do wykonywania lub zezwalania na:

a) trwałe lub czasowe powielanie programu komputerowego jakimikolwiek środkami i w jakiejkolwiek formie, częściowo lub w całości. W zakresie, w jakim ładowanie, wyświetlanie, uruchamianie, transmitowanie lub przechowywanie programu komputerowego wymaga takiego powielenia, takie czynności wymagają uzyskania zezwolenia uprawnionego;

b) translację, adaptację, porządkowanie i jakiekolwiek inne modyfikacje programu komputerowego i powielenie wyników tych działań bez uszczerbku dla praw osoby, która modyfikuje program;

c) jakąkolwiek formę publicznej dystrybucji, włącznie z wypożyczeniem oryginalnego programu komputerowego lub jego kopii. Pierwsza sprzedaż na terytorium [Unii Europejskiej] kopii programu komputerowego przez uprawnionego lub za jego zgodą wyczerpuje prawo dystrybucji [prawo do rozpowszechniania] na terytorium [Unii] tej kopii, z wyjątkiem prawa do kontroli dalszych wypożyczeń [późniejszego najmu] programu lub jego kopii".

6 Artykuł 5 tej dyrektywy, zatytułowany „Wyjątki od czynności zastrzeżonych", stanowi:

„1. W braku szczególnych przepisów umownych czynności określone w art. 4 lit. a) i b) nie wymagają zezwolenia uprawnionego, jeśli są konieczne do użycia programu przez uprawnionego nabywcę zgodnie z zamierzonym celem, włącznie z poprawianiem błędów.

2. Sporządzanie kopii zapasowej przez osobę mającą prawo do używania programu komputerowego nie może być umownie zabronione w zakresie, w jakim jest to konieczne do takiego używania.

3. Osoba mająca prawo do używania kopii programu komputerowego jest upoważniona bez zezwolenia uprawnionego obserwować, badać lub testować funkcjonowanie programu w celu ustalenia koncepcji i zasad, na których opiera się każdy z elementów programu, jeżeli robi to podczas wykonywania czynności ładowania, wyświetlania, uruchamiania, transmitowania lub przechowywania programu, w stosunku do którego jest uprawniona”.

7 Artykuł 6 dyrektywy 91/250, zatytułowany „Dekompilacja”, brzmi następująco:

„1. Zezwolenie uprawnionego nie jest wymagane, jeśli powielanie kodu i translacja jego form w rozumieniu art. 4 lit. a) i b) jest niezbędne do otrzymania informacji koniecznych do osiągnięcia interoperacyjności niezależnie stworzonego programu komputerowego z innymi programami, z zastrzeżeniem spełnienia następujących warunków:

a) czynności te są wykonywane przez licencjobiorcę lub osobę mającą prawo do używania kopii programu, lub upoważnioną osobę działającą w ich imieniu;

b) informacje konieczne do osiągnięcia interoperacyjności nie były uprzednio łatwo dostępne dla osób określonych w lit. a);

[oraz]

c) czynności te są ograniczone do tych części oryginalnego programu, które są niezbędne dla osiągnięcia interoperacyjności.

2. Przepisy ust. 1 nie upoważniają do tego, by informacje uzyskane na ich podstawie były:

a) wykorzystane do celów innych niż osiągnięcie interoperacyjności niezależnie od siebie stworzonych programów komputerowych;

b) przekazywane osobom trzecim, z wyjątkiem [sytuacji] kiedy są konieczne dla interoperacyjności niezależnie od siebie stworzonych programów;

lub

c) wykorzystane w celu rozwijania, produkcji lub obrotu programami komputerowymi znacznie podobnymi w swoim wyrazie lub do jakichkolwiek innych czynności naruszających prawo autorskie.

3. Zgodnie z przepisami konwencji […] o ochronie dzieł literackich i artystycznych niniejszy artykuł nie może być interpretowany tak, aby możliwe było jego stosowanie w sposób, który bez uzasadnienia narusza słuszne interesy uprawnionego lub pozostaje w sprzeczności z normalnym korzystaniem z programu komputerowego”.

8 Zgodnie z art. 9 ust. 1 rzeczonej dyrektywy:

„[…] Jakiekolwiek przepisy umowne sprzeczne z art. 6 lub z wyjątkami przewidzianymi w art. 5 ust. 2 i 3 są nieważne”.

9 Dyrektywa 91/250 została uchylona i skodyfikowana dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych (Dz.U. 2009, L 111, s. 16). Jednakże to dyrektywa 91/250 ma zastosowanie ratione temporis do okoliczności faktycznych sporu w postępowaniu głównym.

Prawo belgijskie

10 Loi du 30 juin 1994 transposant en droit belge la directive européenne du 14 mai 1991 concernant la protection juridique des programmes d'ordinateur (ustawa z dnia 30 czerwca 1994 r. transponująca do prawa belgijskiego dyrektywę europejską z dnia 14 maja 1991 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych, *Moniteur belge* z dnia 27 lipca 1994 r., s. 19315), zmieniona przez loi du 15 mai 2007 relative à la répression de la contrefaçon et de la piraterie de droits de propriété intellectuelle (ustawę z dnia 15 maja 2007 r. o zwalczaniu naruszeń i piractwa w odniesieniu do praw własności intelektualnej, *Moniteur belge* z dnia 18 lipca 2007 r., s. 38734), (zwana dalej „LPO"), przewidywała w art. 5:

„Z zastrzeżeniem art. 6 i 7 prawa majątkowe obejmują:

a) trwałe lub czasowe powielanie programu komputerowego jakimikolwiek środkami i w jakiejkolwiek formie, częściowo lub w całości. W zakresie, w jakim ładowanie, wyświetlanie, uruchamianie, transmitowanie lub przechowywanie programu komputerowego wymaga takiego powielenia, takie czynności wymagają uzyskania zezwolenia uprawnionego;

b) translację, adaptację, porządkowanie i jakiekolwiek inne modyfikacje programu komputerowego i powielenie wyników tych działań bez uszczerbku dla praw osoby, która modyfikuje program;

[…]".

11 Artykuł 6 LPO stanowił:

„§ 1. W braku szczególnych przepisów umownych czynności określone w art. 5 lit. a) i b) nie wymagają zezwolenia uprawnionego, jeśli są konieczne do użycia programu przez osobę uprawnioną zgodnie z zamierzonym celem, włącznie z poprawianiem błędów.

[…]

§ 3. Osoba uprawniona do używania kopii programu komputerowego jest upoważniona bez zezwolenia uprawnionego obserwować, badać lub testować funkcjonowanie programu w celu ustalenia koncepcji i zasad, na których opiera się każdy z elementów programu, jeżeli robi to podczas wykonywania czynności ładowania, wyświetlania, uruchamiania, transmitowania lub przechowywania programu, w stosunku do którego jest uprawniona".

12 Zgodnie z art. 7 LPO:

„§ 1. Zezwolenie uprawnionego nie jest wymagane, jeśli powielanie kodu lub translacja jego form w rozumieniu art. 5 lit. a) i b) jest niezbędne do otrzymania informacji koniecznych do osiągnięcia interoperacyjności niezależnie stworzonego programu komputerowego z innymi programami, z zastrzeżeniem spełnienia następujących warunków:

a) czynności powielania i translacji są wykonywane przez osobę uprawnioną do używania kopii programu lub upoważnioną osobę działającą na jej rachunek;

b) informacje konieczne do osiągnięcia interoperacyjności nie były uprzednio łatwo i szybko dostępne;

c) czynności powielania i translacji są ograniczone do tych części oryginalnego programu, które są niezbędne do osiągnięcia interoperacyjności.

§ 2. Przepisy § 1 nie upoważniają do tego, by informacje uzyskane na ich podstawie były:

a) wykorzystane do celów innych niż osiągnięcie interoperacyjności niezależnie od siebie stworzonych programów komputerowych;

b) przekazywane osobom trzecim, z wyjątkiem sytuacji gdy ich przekazanie jest konieczne do osiągnięcia interoperacyjności niezależnie od siebie stworzonych programów; lub

c) wykorzystane w celu rozwijania, produkcji lub obrotu programami komputerowymi znacznie podobnymi w swoim wyrazie lub do jakichkolwiek innych czynności naruszających prawo autorskie.

§ 3. Niniejszy artykuł nie może być stosowany w sposób powodujący nieuzasadnioną szkodę dla uzasadnionych interesów uprawnionego lub w sposób sprzeczny z normalnym korzystaniem z programu komputerowego”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

13 Top System jest spółką prawa belgijskiego, która rozwija oprogramowanie komputerowe i świadczy usługi informatyczne.

14 Selor jest instytucją publiczną odpowiedzialną w Belgii za dobór i ukierunkowanie przyszłych pracowników poszczególnych służb administracji publicznej. W następstwie włączenia Selor do federalnej służby publicznej ds. strategii i wsparcia (service public fédéral „Stratégie et Appui”) État belge (państwo belgijskie) wstąpiło w jego miejsce jako strona pozwana w postępowaniu głównym.

15 Od 1990 r. spółka Top System współpracuje z Selorem, na rzecz którego świadczy usługi rozwoju i obsługi technicznej systemów informatycznych.

16 W celu wypełnienia swoich zadań Selor stopniowo wprowadzał narzędzia informatyczne umożliwiające zgłaszanie kandydatur online i ich przetwarzanie.

17 Na zlecenie Seloru spółka Top System opracowała szereg aplikacji, które zawierają z jednej strony funkcje pochodzące z jej oprogramowania ramowego „Top System Framework” (zwanego dalej „TSF”), a z drugiej strony funkcje mające na celu zaspokojenie specyficznych potrzeb Seloru.

18 Selor posiada licencję na używanie aplikacji opracowanych przez spółkę Top System.

19 W dniu 6 lutego 2008 r. Selor i spółka Top System zawarły umowę, której przedmiotem były instalacja i konfiguracja nowego środowiska programistycznego oraz zintegrowanie i migracja źródeł aplikacji Seloru do tego nowego środowiska.

20 W okresie od czerwca do października 2008 r. Selor i spółka Top System prowadziły korespondencję elektroniczną w przedmiocie problemów w zakresie funkcjonowania niektórych aplikacji wykorzystujących TSF.

21 Nie osiągnąwszy porozumienia z Selorem co do rozwiązania tych problemów, spółka Top System wniosła w dniu 6 lipca 2009 r. do tribunal de commerce de Bruxelles (sądu gospodarczego w Brukseli, Belgia) skargę przeciwko Selorowi i État belge (państwu belgijskiemu), domagając się w szczególności ustalenia, że Selor dokonał dekompilacji TSF z naruszeniem praw wyłącznych przysługujących spółce Top System do tego oprogramowania. Spółka Top System zażądała jednocześnie zasądzenia od Seloru i État belge (państwa belgijskiego) odszkodowania z tytułu dekompilacji i powielenia kodów źródłowych tego oprogramowania wraz z odsetkami wyrównawczymi liczonymi od szacunkowej daty tej dekompilacji, czyli najpóźniej od dnia 18 grudnia 2008 r.

22 W dniu 26 listopada 2009 r. sprawa została przekazana do tribunal de première instance de Bruxelles (sądu pierwszej instancji w Brukseli, Belgia), który wyrokiem z dnia 19 marca 2013 r. zasadniczo oddalił żądanie spółki Top System.

23 Spółka Top System wniosła od tego wyroku apelację do cour d’appel de Bruxelles (sądu apelacyjnego w Brukseli, Belgia), będącego sądem odsyłającym w niniejszej sprawie.

24 W postępowaniu przed tym sądem spółka Top System utrzymuje, że Selor niezgodnie z prawem dokonał dekompilacji TSF. Zdaniem tej spółki zgodnie z art. 6 i 7 LPO dekompilacja może zostać przeprowadzona wyłącznie za zgodą autora lub jego następcy prawnego lub też do celów interoperacyjności. Dekompilacja nie jest natomiast dozwolona w celu poprawienia błędów mających wpływ na funkcjonowanie danego programu.

25 Selor przyznaje, że dokonał dekompilacji części TSF, aby wyłączyć jedną z jego funkcji, która okazała się wadliwa. Podnosi on jednak w szczególności, że zgodnie z art. 6 § 1 LPO miał on prawo dokonać tej dekompilacji w celu poprawienia niektórych błędów projektowych, które zawierał TSF i które uniemożliwiały jego wykorzystanie zgodnie z zamierzonym celem. Selor powołuje się ponadto na przysługujące mu na podstawie art. 6 § 3 LPO prawo do obserwowania, badania lub testowania funkcjonowania programu w celu ustalenia koncepcji i zasad, na których opierają się odpowiednie funkcje TSF, z myślą o zapobieganiu powodowanym przez te błędy usterkom.

26 Sąd odsyłający uważa, że w celu ustalenia, czy Selor był uprawniony do dokonania wspomnianej dekompilacji na podstawie art. 6 § 1 LPO, należy rozważyć, czy dekompilacja całości lub części programu komputerowego wchodzi w zakres czynności, o których mowa w art. 5 lit. a) i b) LPO.

27 W tych okolicznościach cour d'appel de Bruxelles (sąd apelacyjny w Brukseli) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 5 ust. 1 [dyrektywy 91/250] należy interpretować w ten sposób, że zezwala on uprawnionemu nabywcy programu komputerowego na dokonanie dekompilacji całości lub części tego programu, jeżeli dekompilacja ta jest konieczna, aby pozwolić mu na poprawienie błędów mających wpływ na funkcjonowanie tego programu, również w przypadku gdy poprawka polega na wyłączeniu funkcji zakłócającej prawidłowe funkcjonowanie aplikacji, której program ten jest częścią?

2) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze, czy ponadto muszą zostać spełnione warunki określone w art. 6 dyrektywy lub jakieś inne warunki?".

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

28 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy art. 5 ust. 1 dyrektywy 91/250 należy interpretować w ten sposób, że uprawniony nabywca programu komputerowego może dokonać dekompilacji całości lub części tego programu w celu poprawienia błędów mających wpływ na jego funkcjonowanie, również w przypadku gdy poprawienie polega na wyłączeniu funkcji zakłócającej prawidłowe funkcjonowanie aplikacji, której program ten jest częścią.

29 Na podstawie art. 4 lit. a) dyrektywy 91/250, który określa między innymi prawa wyłączne autorów programów komputerowych, uprawnionemu z tytułu praw autorskich do programu komputerowego przysługuje prawo wyłączne do wykonywania czynności polegających na trwałym lub czasowym powielaniu tego programu jakimikolwiek środkami i w jakiejkolwiek formie, częściowo lub w całości, lub do zezwalania na takie czynności, z zastrzeżeniem wyjątków określonych w art. 5 i 6 tej dyrektywy.

30 Z zastrzeżeniem tych samych wyjątków, art. 4 lit. b) dyrektywy 91/250 przyznaje uprawnionemu prawo wyłączne do wykonywania czynności polegających na translacji, adaptacji, porządkowaniu i dokonywaniu jakichkolwiek innych modyfikacji programu komputerowego oraz powieleniu wyników tych działań lub do zezwalania na takie czynności.

31 Artykuł 5 ust. 1 dyrektywy 91/250 stanowi jednak, że gdy czynności wymienione w art. 4 lit. a) i b) tej dyrektywy są konieczne do użycia programu przez uprawnionego nabywcę zgodnie z zamierzonym celem, włącznie z poprawianiem błędów, nie wymagają one zezwolenia uprawnionego z tytułu praw autorskich, chyba że szczególne postanowienia umowne stanowią inaczej.

32 Zgodnie z art. 6 dyrektywy 91/250, zatytułowanym „Dekompilacja", zezwolenie uprawnionego z tytułu praw autorskich nie jest wymagane, jeśli powielanie kodu lub translacja jego form w rozumieniu art. 4 lit. a) i b) tej dyrektywy są niezbędne do otrzymania informacji koniecznych do osiągnięcia interoperacyjności niezależnie stworzonego programu komputerowego z innymi programami, z zastrzeżeniem spełnienia określonych warunków.

33 Należy zauważyć, że dekompilacja nie została jako taka wymieniona wśród czynności wskazanych w art. 4 lit. a) i b) dyrektywy 91/250, do których odnosi się jej art. 5 ust. 1.

34 Niemniej jednak należy zbadać, czy niezależnie od tej okoliczności czynności konieczne do dekompilacji programu komputerowego mogą wchodzić w zakres stosowania art. 4 lit. a) lub b) tej dyrektywy.

35 W tym celu należy najpierw zauważyć, podobnie jak uczynił to rzecznik generalny w pkt 39 opinii, że program komputerowy jest pierwotnie zredagowany w formie „kodu źródłowego" w zrozumiałym dla człowieka języku programowania, a następnie zostaje zapisany w formie nadającej się do odczytu przez komputer, a mianowicie w postaci „kodu obiektowego", za pomocą specjalnego programu nazywanego „kompilatorem". Operacja polegająca na przekształceniu kodu źródłowego w kod obiektowy nosi z kolei nazwę „kompilacji".

36 W tym względzie należy przypomnieć, że kod źródłowy i kod obiektowy programu komputerowego, jako że stanowią dwie formy jego wyrażenia, zasługują na objęcie ich ochroną prawnoautorską przyznawaną programom komputerowym na podstawie art. 1 ust. 2 dyrektywy 91/250 (zob. podobnie wyrok z dnia 22 grudnia 2010 r., Bezpečnostní softwarová asociace, C-393/09, EU:C:2010:816, pkt 34).

37 Natomiast „dekompilacja" ma na celu odtworzenie kodu źródłowego programu na podstawie jego kodu obiektowego. Dekompilacja odbywa się za pomocą programu zwanego „dekompilatorem". Jak podkreślił rzecznik generalny w pkt 41 opinii, dekompilacja pozwala z reguły na uzyskanie nie oryginalnego kodu źródłowego, lecz trzeciej wersji danego programu nazywanej „quasi-kodem źródłowym", którą można z kolei przekształcić następnie w kod obiektowy umożliwiający funkcjonowanie tego programu.

38 Dekompilacja stanowi zatem operację przekształcenia formy kodu programu wiążącą się z powieleniem, przynajmniej częściowym i tymczasowym, tego kodu oraz translacją jego form.

39 W konsekwencji należy stwierdzić, że dekompilacja programu komputerowego wymaga wykonania czynności, a mianowicie powielenia kodu tego programu i jego translacji, które rzeczywiście wchodzą w zakres praw wyłącznych autora zdefiniowanych w art. 4 lit. a) i b) dyrektywy 91/250.

40 Wykładnię tę potwierdza brzmienie art. 6 ust. 1 dyrektywy 91/250, który – mimo że zgodnie ze swoim tytułem odnosi się do dekompilacji – nawiązuje wyraźnie do „powielenia kodu" i do „translacji jego form w rozumieniu art. 4 lit. a) i b)" tej dyrektywy. Wynika z tego, że pojęcie „dekompilacji" w rozumieniu tej dyrektywy rzeczywiście wchodzi w zakres praw wyłącznych autora programu komputerowego ustanowionych w tym ostatnim przepisie.

41 Zgodnie jednak z art. 5 ust. 1 dyrektywy 91/250 uprawniony nabywca programu komputerowego może wykonywać wszystkie czynności wymienione w art. 4 lit. a) i b) tej dyrektywy, w tym czynności polegające na powielaniu kodu i na translacji jego form, bez uprzedniego zezwolenia uprawnionego, jeżeli jest to konieczne do używania tego programu, włącznie z poprawianiem błędów mających wpływ na jego funkcjonowanie.

42 Z powyższych uwag wynika w konsekwencji, że art. 5 ust. 1 dyrektywy 91/250 należy interpretować w ten sposób, iż uprawniony nabywca programu może dokonywać dekompilacji tego programu w celu poprawienia błędów mających wpływ na jego funkcjonowanie.

43 Wykładni tej nie podważa art. 6 dyrektywy 91/250, którego – wbrew temu, co utrzymuje spółka Top System – nie można interpretować w ten sposób, że możliwość dokonania dekompilacji programu komputerowego jest dopuszczalna jedynie w zakresie, w jakim jest ona realizowana w celu osiągnięcia interoperacyjności.

44 Jak wynika z brzmienia tego przepisu, art. 6 dyrektywy 91/250 wprowadza wyjątek od praw wyłącznych uprawnionego z tytułu praw autorskich do programu komputerowego poprzez umożliwienie powielania kodu lub translacji jego form bez uprzedniej zgody uprawnionego, jeżeli czynności te są konieczne do osiągnięcia interoperacyjności tego programu z innym programem stworzonym niezależnie.

45 W tym względzie w pierwszej kolejności należy przypomnieć, że motywy dwudziesty i dwudziesty pierwszy tej dyrektywy stanowią, iż w pewnych okolicznościach powielenie kodu programu komputerowego lub translacja jego form mogą okazać się niezbędne do uzyskania informacji koniecznych do osiągnięcia interoperacyjności programu stworzonego w sposób niezależny z innymi programami i że „w tych ograniczonych przypadkach" wykonywanie tych czynności jest prawnie dozwolone i zgodne z uczciwymi praktykami, w związku z czym nie musi wymagać zgody uprawnionego.

46 Z art. 6 ust. 1 lit. b) i c) dyrektywy 91/250 odczytywanego w świetle jej motywów dziewiętnastego i dwudziestego wynika, że prawodawca Unii zamierzał w ten sposób ograniczyć zakres przewidzianego w tym przepisie wyjątku dotyczącego interoperacyjności do okoliczności, w których interoperacyjność programu stworzonego w sposób niezależny z innymi programami może zostać zrealizowana przy pomocy innych środków jedynie poprzez dekompilację danego programu.

47 Taka wykładnia znajduje potwierdzenie w art. 6 ust. 2 i 3 dyrektywy 91/250, który zakazuje w szczególności wykorzystywania informacji uzyskanych w wyniku takiej dekompilacji do celów innych niż osiągnięcie takiej interoperacyjności lub wykorzystania w celu opracowania podobnych programów i który wyklucza ponadto w sposób ogólny, aby taka dekompilacja mogła zostać przeprowadzona w sposób prowadzący do nieuzasadnionego naruszenia słusznych interesów uprawnionego lub pozostający w sprzeczności z normalnym korzystaniem z danego programu komputerowego.

48 Natomiast ani z brzmienia art. 6 dyrektywy 91/250 w związku z jej motywami dziewiętnastym i dwudziestym ani z systematyki tego artykułu nie można wywieść, że prawodawca Unii miał zamiar wykluczyć wszelką możliwość powielenia kodu programu komputerowego i translacji jego form poza wypadkiem, w którym są one dokonywane w celu uzyskania informacji koniecznych do osiągnięcia interoperacyjności programu komputerowego stworzonego w sposób niezależny z innymi programami.

49 W tym względzie należy zauważyć, że podczas gdy art. 6 dyrektywy 91/250 dotyczy czynności niezbędnych do zapewnienia interoperacyjności stworzonych niezależnie programów, art. 5 ust. 1 tej dyrektywy ma na celu umożliwienie uprawnionemu nabywcy programu korzystania z niego w sposób zgodny z zamierzonym celem. Te dwa przepisy mają zatem odmienne cele.

50 W drugiej kolejności, jak zauważył w istocie rzecznik generalny w pkt 59 opinii, analiza ta znajduje potwierdzenie w pracach przygotowawczych do dyrektywy 91/250, z których wynika, że włączenie do pierwotnego projektu Komisji obecnego art. 6 tej dyrektywy miało na celu uregulowanie

w sposób szczególny kwestii interoperacyjności programów stworzonych przez niezależnych twórców, bez uszczerbku dla przepisów mających na celu umożliwienie uprawnionemu nabywcy programu jego normalne wykorzystanie.

51 W trzeciej kolejności dokonanie wykładni art. 6 dyrektywy 91/250 w sposób sugerowany przez spółkę Top System skutkowałoby naruszeniem skuteczności (effet utile) uprawnienia do poprawienia błędów uniemożliwiających wykorzystanie programu zgodnie z zamierzonym celem, które to uprawnienie zostało wyraźnie przyznane uprawnionemu nabywcy programu przez prawodawcę Unii w art. 5 ust. 1 dyrektywy 91/250.

52 Jak bowiem podkreślił rzecznik generalny w pkt 79 opinii, poprawianie błędów mających wpływ na funkcjonowanie programu komputerowego wymaga w większości przypadków dotarcia do oryginalnego kodu źródłowego lub, w jego braku, do quasi-kodu źródłowego, zwłaszcza gdy polega ono na wyłączeniu funkcji zakłócającej prawidłowe funkcjonowanie aplikacji, której program ten jest częścią.

53 W świetle powyższych rozważań odpowiedź na pytanie pierwsze powinna brzmieć: art. 5 ust. 1 dyrektywy 91/250 należy interpretować w ten sposób, że uprawniony nabywca programu komputerowego może dokonać dekompilacji całości lub części tego programu w celu poprawienia błędów mających wpływ na jego funkcjonowanie, również w przypadku gdy poprawienie polega na wyłączeniu funkcji zakłócającej prawidłowe funkcjonowanie aplikacji, której program ten jest częścią.

W przedmiocie pytania drugiego

54 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy art. 5 ust. 1 dyrektywy 91/250 należy interpretować w ten sposób, że uprawniony nabywca programu komputerowego, który chciałby dokonać dekompilacji tego programu w celu poprawienia błędów mających wpływ na jego funkcjonowanie, powinien spełnić wymogi przewidziane w art. 6 tej dyrektywy lub inne wymogi.

55 W tym względzie należy przypomnieć, że – jak to zostało stwierdzone w pkt 49 niniejszego wyroku – wyjątek przewidziany w art. 6 dyrektywy 91/250 różni się pod względem zakresu stosowania i celów od wyjątku przewidzianego w art. 5 ust. 1 tej dyrektywy. W konsekwencji wymogi ustanowione we wspomnianym art. 6 nie znajdują jako takie zastosowania do wyjątku przewidzianego w art. 5 ust. 1 tej dyrektywy.

56 Należy jednak stwierdzić, że w świetle brzmienia, systematyki i celu art. 5 ust. 1 dyrektywy 91/250 wykonanie czynności, które łącznie stanowią dekompilację programu komputerowego, podlega, gdy jest dokonywane zgodnie z tym przepisem, pewnym wymogom.

57 Po pierwsze, zgodnie z brzmieniem tego przepisu czynności te muszą być konieczne do umożliwienia uprawnionemu nabywcy używania danego programu zgodnie z zamierzonym celem, a w szczególności do poprawienia „błędów”.

58 Wobec braku odesłania do prawa państw członkowskich i właściwej definicji w dyrektywie 91/250 wykładni pojęcia „błędu” w rozumieniu tego przepisu należy dokonywać zgodnie ze znaczeniem tego wyrazu przyjętym w języku potocznym, przy jednoczesnym uwzględnieniu kontekstu, w który się ono wpisuje, i celów uregulowania, którego jest częścią (wyrok z dnia 3 czerwca 2021 r., Węgry/Parlament, C-650/18, EU:C:2021:426, pkt 83 i przytoczone tam orzecznictwo).

59 W tym względzie należy zauważyć, że w dziedzinie informatyki błąd oznacza zazwyczaj wadę mającą wpływ na program komputerowy, który jest przyczyną jego niewłaściwego funkcjonowania.

60 Ponadto zgodnie z przypomnianym w pkt 49 niniejszego wyroku celem art. 5 ust. 1 dyrektywy 91/250 taka wada, stanowiąca błąd w rozumieniu tego przepisu, powinna mieć wpływ na możliwość korzystania z danego programu w sposób zgodny z zamierzonym celem.

61 Po drugie, z brzmienia art. 5 ust. 1 dyrektywy 91/250 wynika, że dekompilacja programu komputerowego musi być „konieczna” do umożliwienia uprawnionemu nabywcy używania danego programu zgodnie z zamierzonym celem.

62 W tym względzie należy zauważyć, że – jak stwierdzono w pkt 52 niniejszego wyroku – poprawienie błędów mających wpływ na używanie programu zgodnie z zamierzonym celem będzie oznaczało w większości przypadków zmianę kodu tego programu, a wprowadzenie tej korekty będzie wymagało dostępu do kodu źródłowego programu lub przynajmniej do quasi-kodu źródłowego tego programu.

63 Jednakże w przypadku gdy kod źródłowy jest na podstawie przepisów prawa lub postanowień umownych dostępny dla nabywcy danego programu, nie można uznać, że dokonanie dekompilacji tego programu jest dla tego nabywcy „konieczne”.

64 Po trzecie, zgodnie z brzmieniem art. 5 ust. 1 dyrektywy 91/250 przepis ten dopuszcza poprawianie błędów, z zastrzeżeniem „szczególnych postanowień umownych”.

65 W tym względzie należy zauważyć, że zgodnie z motywem osiemnastym dyrektywy 91/250 zarówno ładowanie i uruchamianie konieczne do użycia kopii programu, która została zgodnie z prawem nabyta, jak i poprawianie jej błędów nie może być umownie zabronione.

66 W rezultacie art. 5 ust. 1 dyrektywy 91/250 w związku z motywem osiemnastym tej dyrektywy należy rozumieć w ten sposób, że strony nie mogą umownie wyłączyć jakiejkolwiek możliwości poprawienia tych błędów.

67 Natomiast zgodnie z tym przepisem uprawniony z tytułu praw autorskich i nabywca mają swobodę w zakresie umownego określenia zasad korzystania z tego uprawnienia. W szczególności mogą oni uzgodnić, że uprawniony z tytułu praw autorskich jest zobowiązany zapewnić obsługę techniczną uwzględniającą naprawę usterek danego programu.

68 Wynika z tego również, że w braku tak rozumianych szczególnych postanowień umownych uprawniony nabywca programu komputerowego może, bez uprzedniej zgody uprawnionego z tytułu praw autorskich, wykonywać czynności wskazane w art. 4 lit. a) i b) dyrektywy 91/250, w tym przeprowadzić dekompilację programu, jeżeli okazuje się to konieczne do poprawienia błędów mających wpływ na funkcjonowanie tego programu.

69 Po czwarte, uprawniony nabywca programu komputerowego, który dokonał dekompilacji tego programu w celu poprawienia błędów mających wpływ na jego funkcjonowanie, nie może wykorzystać wyników tej dekompilacji do celów innych niż poprawienie błędów.

70 Artykuł 4 lit. b) dyrektywy 91/250 przyznaje bowiem uprawnionemu z tytułu praw autorskich prawo wyłączne do wykonywania lub zezwalania na wykonanie nie tylko w odniesieniu do „translacji, adaptacji, porządkowania i jakichkolwiek innych modyfikacji programu komputerowego", lecz także w odniesieniu do „powielenia wyników tych działań", czyli w przypadku dekompilacji – kodu źródłowego uzyskanego w następstwie tej dekompilacji.

71 A zatem każde powielenie tego kodu wymaga na podstawie art. 4 lit. b) dyrektywy 91/250 zezwolenia uprawnionego z tytułu praw autorskich do tego programu.

72 Ponadto art. 4 lit. c) tej dyrektywy zakazuje publicznego rozpowszechniania kopii programu komputerowego bez zgody uprawnionego z tytułu praw autorskich do tego programu, co zgodnie z art. 1 ust. 2 dyrektywy 91/250 ma zastosowanie także do kopii kodu źródłowego lub quasi-kodu źródłowego uzyskanego w drodze dekompilacji.

73 Otóż, o ile bezsporne jest, że art. 5 tej dyrektywy upoważnia uprawnionego nabywcę programu komputerowego do dokonywania takich czynności bez zgody uprawnionego z tytułu praw autorskich, o tyle jest tak tylko wtedy, gdy czynności te są konieczne do umożliwienia mu używania programu komputerowego zgodnie z zamierzonym celem.

74 W świetle powyższych rozważań odpowiedź na pytanie drugie winna brzmieć: art. 5 ust. 1 dyrektywy 91/250 należy interpretować w ten sposób, że uprawniony nabywca programu komputerowego, który chciałby dokonać dekompilacji tego programu w celu poprawienia błędów mających wpływ na jego funkcjonowanie, nie jest zobowiązany do spełnienia wymogów przewidzianych w art. 6 tej dyrektywy. Niemniej jednak nabywca ten jest uprawniony do dokonania takiej dekompilacji jedynie w zakresie koniecznym do poprawienia tych błędów i z poszanowaniem, w stosownym przypadku, warunków przewidzianych w umowie z uprawnionym z tytułu praw autorskich do tego programu.

W przedmiocie kosztów

75 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 5 ust. 1 dyrektywy Rady 91/250/EWG z dnia 14 maja 1991 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych należy interpretować w ten sposób, że uprawniony nabywca programu komputerowego może dokonać dekompilacji całości lub części tego programu w celu poprawienia błędów mających wpływ na jego funkcjonowanie, również w przypadku gdy poprawienie polega na wyłączeniu funkcji zakłócającej prawidłowe funkcjonowanie aplikacji, której program ten jest częścią.**

2) **Artykuł 5 ust. 1 dyrektywy 91/250 należy interpretować w ten sposób, że uprawniony nabywca programu komputerowego, który chciałby dokonać dekompilacji tego programu w celu poprawienia błędów mających wpływ na jego funkcjonowanie, nie jest zobowiązany do spełnienia wymogów przewidzianych w art. 6 tej dyrektywy. Niemniej jednak nabywca ten jest uprawniony do przeprowadzenia takiej dekompilacji jedynie**

w zakresie koniecznym do poprawienia tych błędów i z poszanowaniem, w stosownym przypadku, warunków przewidzianych w umowie z uprawnionym z tytułu praw autorskich do tego programu.

Podpisy